

**Аналіз регуляторного впливу
проекту постанови Правління Національного банку України
“Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів
Національного банку України”**

I. Визначення проблеми, яку передбачається розв’язати шляхом державного регулювання

Національний банк України (далі – Національний банк) відповідно до пункту 8¹ статті 7 Закону України “Про Національний банк України” (далі – Закон про Національний банк) здійснює державне регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі на ринках небанківських фінансових послуг за діяльністю небанківських фінансових установ та інших осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги в межах, визначених Законом України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”(далі – Закон про фінансові послуги) та іншими законами України.

Державне регулювання ринків фінансових послуг – здійснення державою комплексу заходів щодо регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг з метою захисту прав та інтересів клієнтів фінансових установ, фізичних осіб - підприємців, які надають фінансові послуги, та запобігання кризовим явищам (пункт 10 частини першої статті 1 Закону про фінансові послуги).

Одним із основних завдань Національного банку у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг в межах компетенції є вирішення системних питань функціонування ринків фінансових послуг в Україні (пункт 1 частини першої статті 27 Закону про фінансові послуги), для чого Національний банк розробляє і затверджує нормативно-правові акти, обов’язкові до виконання учасниками ринків фінансових послуг, їх об’єднаннями, контролює їх виконання (пункт 1 частини першої статті 28 Закону про фінансові послуги).

Підготовка проекту постанови Правління Національного банку “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України” (далі – Проект) в межах реалізації державної політики щодо захисту прав споживачів фінансових послуг зумовлена необхідністю уточнення вимог Положення про інформаційне забезпечення фінансовими установами споживачів щодо надання послуг споживчого кредитування, затвердженого постановою Правління Національного банку від 05 жовтня 2021 року № 100 (зі змінами, далі – Положення № 100) у частині порядку та способу розкриття істотних характеристик послуги з надання споживчого кредиту на власному вебсайті фінансової установи та інших вебсайтах, у тому числі при поширенні реклами, а також необхідністю уточнення строків приведення небанківськими фінансовими установами України, які відповідно до законодавства України мають право надавати споживчі кредити, своєї діяльності у відповідність до вимог Положення № 100.

Конкретизація вимог запобігатиме недоброчесній практиці небанківських кредиторів приховувати/замовчувати попередження про можливі наслідки

для споживача в разі користування послугами споживчого кредитування, розкривати інформацію про умови послуг неповно, або перекошено, або у невідповідних місцях на вебсайтах, а також не дозволять маніпулювати увагою споживача в рекламі послуг з надання споживчого кредиту, викладаючи окремі істотні характеристики послуги та їх цифрове значення поза основним текстом реклами та неоднаковими гарнітурою, кольором і розміром шрифту.

Проект збільшить прозорість переддоговірного інформування споживача про розмір комісій та інших обов'язкових платежів за кредитом як питому складову загальної вартості споживчого кредиту для споживача. Сукупний розмір комісій та інших обов'язкових платежів за кредитом становить чи не вагомішу характеристику фінансової послуги, яка може не тільки бути порівнянною, а й виявитися вирішальною під час обрання кредиту з ряду кредитних пропозицій.

Також Проектом передбачається скасування відтермінування на період воєнного стану в Україні розміщення на власному вебсайті фінансової установи калькуляторів за послугою з надання споживчого кредиту та відповідного інформування споживачів у разі зміни строку повернення кредиту та/або суми (ліміту) споживчого кредиту, яке було затверджено постановою Правління Національного банку від 21 березня 2022 року № 56 "Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України".

До вересня 2022 року учасники ринку небанківського кредитування, ліцензію яких на надання коштів у позику, в тому числі й на умовах фінансового кредиту, до того моменту не було анульовано на підставі поданої фінансовою установою заяви, повністю відновили свою діяльність з надання фінансових послуг споживачам відповідно до наданих ліцензій. Відновлена діяльність супроводжується повноцінним функціонуванням власних вебсайтів фінансових установ та активною взаємодією зі споживачами, включно через дистанційні канали для комунікації. Відтак фінансові установи мають забезпечувати повне та всебічне інформування споживачів, включно з наданням розрахунків калькуляторів загальних витрат за послугою з надання споживчого кредиту, а також належного об'єму інформації при зміні строку повернення кредиту та/або суми (ліміту) споживчого кредиту, що передбачено вимогами пунктів 13, 14 розділу I, підпункту 8 пункту 16 та пунктів 20 - 22 розділу II Положення № 100.

Зазначені проблеми не можуть вирішитися за допомогою ринкових механізмів, оскільки вони стосуються реалізації повноважень Національного банку з вирішення системних питань функціонування ринків фінансових послуг в Україні.

II. Визначення цілей державного регулювання

Метою розробки Проекту є удосконалення вимог Положення № 100, а саме уточнення порядку та способу розкриття істотних характеристик послуги з надання споживчого кредиту на власному вебсайті фінансової установи та в рекламі у сфері фінансових послуг, а також набрання чинності вимогами пунктів

13, 14 розділу I, підпункту 8 пункту 16 та пунктів 20 - 22 розділу II Положення № 100.

III. Визначення та оцінка всіх прийнятних альтернативних способів досягнення зазначених цілей, наведення аргументів щодо переваги обраного способу

Для досягнення цілей державного регулювання Національний банк Проектом уточнює порядок розміщення на вебсайтах інформації про умови надання послуг споживчого кредитування та попереджень про можливі наслідки для споживача в разі користування послугами, а також конкретизує спосіб (формат) викладення в рекламі послуг споживчого кредитування окремих істотних характеристик послуги та їх цифрових значень.

Альтернативним способом досягнення зазначених цілей може бути залишення чинного стану вимог до порядку розкриття небанківською фінансовою установою, яка відповідно до законодавства України має право надавати споживчі кредити, інформації про умови надання послуг споживчого кредитування, попереджень та істотних характеристик за послугою на вебсайтах та в рекламі. Однак, у такому разі неврегульовані питання щодо конкретного місця та формату для розміщення на вебсайті фінансової установи попереджень та інформації про істотні характеристики послуги з надання споживчого кредиту, включаючи послуги з надання мікрокредиту, разом із прогалинами у визначенні законодавством понять основного тексту реклами та реквізитів реклами, залишають на власний розсуд небанківських кредиторів визначати місце на вебсайті, де розміщується інформація про істотні характеристики послуги, вигляд тексту з такою інформацією, а також формат подачі істотних характеристик послуги споживчого кредитування, їх цифрових значень в рекламному макеті.

У результаті рішень на власний розсуд кредиторів під час поширення інформації про умови своїх послуг на вебсайті вдаються до приховування попереджень споживача про можливі наслідки в разі користування послугою, викладаючи їх не за текстом, а в окремому документі (файлі), що у кращому випадку додається до вебсторінки, пов'язаної з відповідною фінансовою послугою, а переважно до вебсторінок, які напряду та безпосередньо не стосуються фінансової послуги, або повністю замовчують такі попередження під час розкриття інформації про умови своїх послуг з надання споживчого кредиту на вебсайтах партнерах.

Власне розуміння фінансовою установою порядку розкриття інформації послуг споживчого кредитування в рекламі призводить до розміщення умов послуги не в основній частині реклами, а наприкінці рекламного повідомлення, або в тому місці рекламного макету та у такий спосіб, щоб споживач звернув увагу лише на окремі, виграшні, на думку кредитора, характеристики послуги (кольором та/або розміром шрифту підкреслюються, затіняються або візуально применшуються відповідні цифрові значення).

Тому Національний банк на підставі повноважень, визначених Законом про Національний банк та Законом про фінансові послуги, обрав варіант прийняття запропонованих Проектом змін до Положення № 100 як найкращий спосіб досягнення зазначених цілей.

IV. Опис механізму, який пропонується застосувати для розв'язання проблеми, і відповідні заходи

В основу механізму, що застосований для розв'язання проблем, покладено внесення відповідних змін до Положення № 100.

З прийняттям змін до регуляторного акту, вимоги Положення № 100 будуть доповнені та конкретизовані, а саме:

надано визначення термінів “основний текст реклами”, “реквізити реклами” та “рекламний макет”;

уточнено місце та вигляд розміщення попереджень про можливі наслідки згідно із законодавством України для споживачів у разі користування фінансовою послугою з надання споживчого кредиту на власному вебсайті та у рекламі на інших вебсайтах;

додано попередження про наслідки дій споживача з реквізитами платіжної картки на вебсайті фінансової установи;

виокремлено розмір витрат споживача на комісії та інші обов'язкові платежі за кредитом при розкритті Інформації про істотні характеристики послуги з надання споживчого кредиту/мікrokредиту;

уточнено строки набрання чинності вимогами щодо надання розрахунків калькуляторів загальних витрат за послугою з надання споживчого кредиту, а також належного об'єму інформації при зміні строку повернення кредиту та/або суми (ліміту) споживчого кредиту;

доповнено порядок і спосіб розкриття істотних характеристик послуги з надання споживчого кредиту при поширенні реклами.

У разі затвердження Правлінням Національного банку запропонованого до розгляду Проекту, зміст цього регуляторного акта буде доведено до відома небанківських фінансових установ України, які відповідно до законів України мають право надавати споживчі кредити, шляхом офіційного оприлюднення.

V. Обґрунтування можливості досягнення визначених цілей у разі прийняття регуляторного акта

Вимоги регуляторного акта є обов'язковими для виконання кредиторськими з числа небанківських фінансових установ під час інформаційного забезпечення споживачів щодо надання споживчого кредиту, включаючи послуги з надання мікrokредиту.

Ризик як негативного, так і позитивного потенційного впливу зовнішніх чинників на дію регуляторного акта зумовлюється змінами в законодавстві України та розвитком рекламних технологій (зміни специфіки поширення реклами), що може призвести до потреби внесення змін до регуляторного акта.

Практичний досвід застосування в діяльності норм Положення № 100 про інформаційне забезпечення фінансовими установами споживачів щодо надання послуг споживчого кредитування протягом його дії, характер звернень учасників ринку небанківського кредитування щодо роз'яснення окремих його норм свідчать, що вони в цілому нормально сприймаються і зрозумілі відповідним фінансовим установам.

Упровадження вимог, запропонованих Проектом, не потребує додаткових витрат Державного бюджету України або витрат Національного банку, оскільки здійснюється в межах його повноважень.

Здійснення державного контролю та нагляду за додержанням вимог акта відбуватиметься в межах здійснення Національним банком наглядової діяльності за дотриманням кредиторів законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг.

VI. Визначення очікуваних результатів прийняття акта

Прийняття Проекту як регуляторного акту дозволить:

- 1) чітко врегулювати порядок і спосіб розкриття істотних характеристик послуги з надання споживчого кредиту при поширенні реклами;
- 2) зафіксувати належний формат розкриття на власному вебсайті фінансової установи та в рекламі на інших вебсайтах інформації про істотні характеристики послуги з надання споживчого кредиту та попереджень про можливі наслідки для споживачів у разі користування фінансовою послугою;
- 3) збільшити прозорість інформування споживачів про розмір комісій та інших обов'язкових платежів за кредитом як вагомому характеристику фінансової послуги для прийняття рішення щодо обрання кредиту з ряду кредитних пропозицій;
- 4) повніше реалізувати функцію Національного банку зі здійснення захисту прав споживачів.

Уточнення вимог Положення № 100 посилять захист прав та інтересів споживачів фінансових послуг, зменшивши кількість відповідних порушень під час інформаційного забезпечення споживачів щодо надання споживчого кредиту, та сприятиме дотриманню добросовісної ринкової поведінки кредиторів.

Ураховуючи цілі правового регулювання Проектом, не вбачаються можливі негативні наслідки у разі їх прийняття.

VII. Визначення показників результативності акта

Для відстеження результативності Проекту як регуляторного акту планується аналізувати практику застосування вимог цього документу, використовуючи звернення, запити, повідомлення споживачів, пропозиції небанківських кредиторів та інших суб'єктів господарювання – учасників ринків небанківських фінансових послуг, а також відповідні публікації в засобах масової інформації.

Окремим показником результативності запропонованого регуляторного акту, що може бути визначеним, є кількість запитів Національного банку до небанківських фінансових установ, які відповідно до законодавства України мають право надавати споживчі кредити, про надання інформації щодо дотримання вимог нормативно-правових актів Національного банку України в частині розкриття інформації на вебсайті та в рекламі.

Дія регуляторного акта поширюватиметься на всіх учасників ринків небанківських фінансових послуг, за якими здійснює нагляд Національний банк та які відповідно до законів України мають право надавати споживчі кредити. Загальна кількість таких учасників ринків небанківських фінансових послуг станом на 01.01.2023 року становить 975 установ.

Кількість запитів Національного банку до небанківських кредиторів про надання інформації щодо дотримання вимог Національного банку в частині розкриття інформації на вебсайті та в рекламі за 2022 рік станом на 01.01.2023 року становить 272 шт.

Ураховуючи специфіку запропонованого регуляторного акту (Проекту), визначити інші показники його результативності не можливо.

VIII. Визначення заходів, із допомогою яких буде здійснюватися відстеження результативності акта

Відповідно до статей 3 та 10 Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” Національний банк проводить базові, повторні та періодичні відстеження результативності власних регуляторних актів з урахуванням Методики відстеження результативності регуляторного акта Національного банку, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку від 14.04.2004 року № 471.

Базове відстеження результативності запропонованого регуляторного акта буде здійснено до набрання чинності цим документом, а в подальшому здійснюватиметься в рамках відстеження результативності основного регуляторного акта.

Для відстеження результативності акта Національний банк використовуватиме дані, отримані за результатами своєї діяльності.

Інформування суб'єктів господарювання щодо основних положень запропонованого регуляторного акта здійснюватиметься шляхом його оприлюднення на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку.

Голова

Андрій ПИШНИЙ